

И. В. СЕРЕДА

г. Николаев

ПОДГОТОВКА БУДУЩЕГО ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ФИЛОЛОГИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН К ПРИМЕНЕНИЮ ТЕХНОЛОГИЙ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье исследуются пути повышения эффективности профессионально-педагогической подготовки будущего преподавателя-филолога средствами технологий педагогического образования. Сформулированы организационно-педагогические условия подготовки будущего преподавателя филологических дисциплин к применению технологий педагогического образования на этапе обучения в магистратуре. Определена общая логика проведения исследовательской работы с раскрытием содержания четырех основных этапов исследования. Предложены ожидаемые результаты.

Ключевые слова: профессионально-педагогическая подготовка, будущий преподаватель-филолог, технологии педагогического образования, организационно-педагогические условия подготовки будущего преподавателя филологических дисциплин к применению технологий педагогического образования.

Стаття надійшла до редколегії 11.02.2015

УДК 378

М. М. СІДУН

м. Мукачево

vsidun@mail.ru

ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ ТЕСТУВАННЯ

У статті визначено загальні аспекти розробки методики тестування майбутніх викладачів для формування рівня мовленнєвої компетенції в говорінні англійською мовою. Автором також встановлено ознаки тесту, що відрізняють його від нетестового завдання. З'ясовано сутність і роль тестового контролю в умовах кредитно-модульної системи, виокремлено фактори, що зумовлюють ускладнення тестового контролю говоріння та сформульовано основні вимоги до розробки тестових завдань.

Ключові слова: тестування, тестовий контроль, мовленнєва компетенція в говорінні.

Відповідно до сучасної освітньої концепції вищої школи мета навчання іноземної мови майбутніх викладачів у формуванні розвитку особистості, здатної і брати участь у міжкультурній комунікації, і навчати їй. Це означає, що випускник мовного спрямування повинен вільно володіти англійською мовою як засобом спілкування в різних ситуаціях, тобто такою мірою, яка необхідна для активної професійної та суспільної діяльності, самостійної роботи над підвищенням свого професійного та культурного рівня. Методика організації тестування майбутніх викладачів щодо рівня сформованості мовленнєвої компетенції в говорінні англійською мовою як засобу контролю за результатами навчання іншомовного мовлення є актуальною, оскільки роль контролю в навчальному процесі зростає в умовах кредитно-модульної системи.

Посилення ролі контролю в процесі навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах зумовлено входженням системи вищої освіти в Болонський процес та введенням кредитно-модульної системи, що передбачає безперервний контроль знань студентів і потребує застосування нових відповідних методик контролю з урахуванням загальноєвропейських рекомендацій. Із введенням кредитно-модульної трансферної системи вся процедура контролю потребує перегляду: проблема перерозподілу часу, зміна об'єктів контролю, введення нових технологій, зокрема тестових. Отже, проблема періодичного оцінювання говоріння як виду мовленнєвої діяльності студентів стає одним з основних компонентів методичної системи курсу практики англійського усного та писемного мовлення та однією із центральних у загальному комплексі наукових досліджень [1, 44; 2, 57; 3, 58].

Мета статті – визначення загальних аспектів, необхідних для розробки методики тестування рівня сформованості мовленнєвої компетенції майбутніх викладачів у говорінні англійською мовою.

Як зазначає Т. О. Корольова [6, 128], точно діагностувати рівень володіння іншомовним мовленням на будь-якому етапі навчального процесу в умовах певної організації із застосуванням певних методів та засобів навчання важливо передусім для того, щоб керувати цим навчальним процесом і таким чином гарантувати відповідність між поставленою метою та досягнутими результатами.

Керування процесом навчання студентів говоріння англійською мовою має відбуватися за допомогою тестового контролю, головною метою якого є моніторинг сформованості необхідних мовленнєвих умінь. Під «тестовим контролем» ми розуміємо процес визначення рівня сформованості мовленнєвої компетенції майбутніх викладачів у говорінні англійською мовою на основі виконання ними усних тестових завдань та формулювання оцінки за певний період навчання.

Оцінка студентів за виконання тестових завдань свідчить про певний рівень сформованості мовленнєвої компетенції в говорінні та є орієнтиром для студентів у подальшій діяльності з опанування англійської мови. Результати виконання тесту повинні продемонструвати якість і повноту досягнення цілей і завдань, визначених програмою для кожного року навчання.

Для всіх залікових модулів необхідно розробити банк тестових завдань, щоб проконтролювати якість засвоєння мовно-мовленнєвого матеріалу. Кожен заліковий модуль повинен оцінюватися. Студента інформують про результати оцінювання залікового модуля як елемента підсумкової оцінки засвоєння навчального модуля.

Відсутність заліково-екзаменаційних сесій зміщує акцент із підсумкового контролю на поточний – підсумкову атестацію кожного залікового модуля.

Зарахування змістових модулів, уведених до річної навчальної програми, здійснюється шляхом складання студентом певного виду підсумкового контролю протягом навчального року без організації заліково-екзамена-

ційних сесій, однак із дотриманням термінів, визначених графіком підсумкового контролю.

Для того, щоб оцінна функція тестового контролю успішно реалізувалась у практиці навчання, контролю мають бути властиві такі якості, як цілеспрямованість, адекватність, репрезентативність, об'єктивність та систематичність [5, 188].

Цілеспрямованість тестового контролю полягає в тому, що він повинен спрямовуватися на певні мовленнєві вміння говоріння, рівень сформованості яких визначається та оцінюється. Репрезентативність означає, що контролем має бути охоплений увесь мовно-мовленнєвий матеріал, опанований студентами за I та III роки навчання в університеті, та рівень засвоєння якого перевіряється. Об'єктивність контролю забезпечується застосуванням об'єктивних способів оцінювання відповідей студентів за цілісними та аналітичними шкалами. Систематичність контролю реалізується через його регулярне проведення в процесі навчання англійської мови на початкових етапах.

Відповідно до ступеня сформованості мовленнєвих умінь застосовуються такі види систематичного тестового контролю: поточний, рубіжний і підсумковий, які проводяться після завершення модуля, семестру та року. Проведення вказаних видів контролю має засвідчити ефективність засвоєння програми навчання.

Підсумкові тести повинні бути градуйованими за цілями та об'єктами контролю відповідно до визначених Програмою рівнів володіння студентами англійською мовою наприкінці кожного року навчання. Ці рівні співвідносяться на молодших курсах із рівнями B2, діалогічне мовлення, і B2 – C1, монологічне мовлення, за шкалою, розробленою Радою Європи [4, 112]. Згідно з програмою «Іноземні мови, 1 – 11 класи» рівень володіння іноземною мовою наприкінці одинадцятого класу відповідає рівню B1, тобто це рівень вступників до ВНЗ. Отже, за два перші роки навчання у вищому навчальному закладі студенти мають перейти з рівня B1 на рівень B2 – C1.

Постає проблема розподілу навчального часу на певну кількість модулів та визначення, які саме вміння повинні бути сформовані наприкінці кожного модуля. Подальше за-

вдання – розподілити дескриптор рівня B2 шкали Загальноєвропейських Рекомендацій на два роки навчання. Для цього потрібно визначитися, у чому полягає відмінність між рівнями B1, B2 та C1.

Об'єктами тестового контролю виступають вміння говоріння, рівень володіння якими дає змогу студенту здійснити іншомовну мовленнєву діяльність.

Результат говоріння виражається у вербальній реакції на висловлювання. Отже, висловлювання та вербальна реакція на нього може бути безпосереднім об'єктом контролю. Як наголошує Г. Фулчер, у методиці навчання іноземних мов оцінюється саме продукт, а не процес реалізації [8, 22].

Як зазначено в Програмі, випускники повинні вільно користуватися іноземною мовою з професійною, науковою та іншою метою [7]. Для подальшого визначення об'єктів тестового контролю та критеріїв оцінювання ми вважаємо за доцільне уточнити, з якою метою випускники мають використовувати іноземну мову, які мовленнєві вміння говоріння вони застосовуватимуть у вирішенні професійних завдань та повсякденному житті.

На жаль, для майбутніх викладачів іноземної мови не розроблено освітньо-кваліфікаційної характеристики, тому залишаються невизначеними межі користування англійською мовою в їхній майбутній професійній діяльності. На основі цього ми вважаємо правомірним виокремити необхідні компоненти для розробки тестової методики з дескрипторних шкал рівнів володіння мовою із Загальноєвропейських Рекомендацій із мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання.

Якісні та кількісні показники володіння студентами іншомовним спілкуванням у говорінні як видом мовленнєвої діяльності є критеріями оцінювання їхніх відповідей, отриманих під час проведення тестового контролю. Оскільки продуктом усної мовленнєвої діяльності є текст, то ми вважатимемо його характеристики якісними та кількісними показниками. Ми визначили такі загальні характеристики усного тексту з глобальної шкали Загальноєвропейських Рекомендацій: структура, функціональний тип, тема, когерентність, когезія, розвиток думки / думок та спонтанність [4, 24]. Потрібно пам'ятати, що вели-

ка кількість різноманітних критеріїв ускладнює процес оцінювання, проте сприяє підвищенню об'єктивності та валідності тестів.

Як доводить наш досвід, на мовних факультетах педагогічних ВНЗ доцільніше застосовувати одномовні форми контролю. Студенти на практичних заняттях мають справу з різноманітними форматами тестових завдань, як правило, запропонованими в зарубіжних підручниках. Крім того, медіація не є саме метою навчання іншомовного мовлення.

Засобами проведення тестового контролю є спеціально підготовлені тестові завдання, які містять інструкцію щодо їхнього виконання та програмний мовний і мовленнєвий матеріал. Необхідною умовою цих завдань є те, що інструкція має спонукати студентів до реалізації тих мовленнєвих умінь говоріння, які підлягають контролю, а мовно-мовленнєвий матеріал тестових завдань за обсягом повинен охоплювати увесь той матеріал, рівень засвоєння якого перевіряється.

Досвід нашої практичної діяльності показує, що в навчальному процесі мають варіюватися усі формати тестового контролю, оскільки це сприяє його ефективності та об'єктивності, реалізації принципу індивідуалізації навчання та підвищенню мотивації студентів.

Оскільки за кредитно-модульною системою оцінювання здійснюється за кількома рейтинговими шкалами, то тестування є найефективнішим. Адже результати, отримані під час тестування, підлягають кількісному підрахунку, на основі якого оцінюється успішність студентів в оволодінні іншомовною мовленнєвою діяльністю. Для цього кожне тестове завдання спочатку оцінюється в балах. Бали нараховуються за ступінь відповідності відкритого типу відповіді тестованого певним характеристикам якості мовлення за критеріально-аналітичною шкалою. За кожним із критеріїв тестований отримує певну кількість балів, що співвідноситься зі шкалою оцінок.

Зважаючи на особливості процесу породження мовлення й умови функціонування експресивної усної форми комунікації для досягнення більшої валідності, тестовий контроль сформованості продуктивних умінь говоріння здійснюється різними прийомами,

які повторюють прийоми навчання цього виду мовленнєвої діяльності.

Г. Фулчер зазначає, що методисти, які досліджують проблему тестового контролю вмінь говоріння, наголошують на особливій складності цього процесу через те, що не розуміють самої природи говоріння й відповідно не мають уявлення про те, що повинні вимірювати в усному мовленні тестованих [8, 18].

Ми встановили фактори, що зумовлюють ускладнення тестового контролю продуктивного виду мовленнєвої діяльності – говоріння – для їхнього подальшого аналізу з метою усунення недоліків:

- процес оцінювання потребує безпосередньої присутності як студента, – того, хто говорить, так і викладача, того, – хто оцінює. Викладач не може «віднести» усний текст додому, відтворити його в точних деталях та проаналізувати, коли з'явиться час. Увесь процес відбувається в реальному часі;
- говорінню властиві деякі специфічні лінгвістичні, психологічні та методичні характеристики;
- мовленнєві вміння в говорінні доволі важко виявити;
- відсутність єдиної точки зору на те, що є якісними та кількісними показниками рівня володіння говорінням.

Проаналізувавши сучасні визначення поняття «тест», ми визначили такі ознаки тесту, що відрізняють його від нетестового завдання:

- існує в формі комплексу завдань, що в своїй сукупності забезпечує однозначність відповідей;
- розробляється відповідно до певних дидактичних вимог;
- має еталон відповіді, що гарантує об'єктивність результатів;
- проходить попереднє експериментальне випробовування (апробацію / пілотування);
- апробація здійснюється в однакових для всіх умовах;
- тривалість тесту та його характер зумовлені об'єктивними факторами;
- передбачає жорстку регламентацію в часі;
- його результати піддаються кількісній оцінці, статистичній (математичній) обробці;
- виконання тесту дає змогу встановити рівень мовно-мовленнєвої компетенції з

використанням спеціальної шкали заздалегідь установлених критеріїв;

- має свої специфічні ознаки, такі, як валідність, надійність та практичність;
- структура тесту передбачає постійні зміни;
- проходить процедуру стандартизації [1, 43–92].

На основі окреслених ознак ми розглядаємо тест підготовлений відповідно до певних методичних та дидактичних вимог комплекс контрольних завдань, що пройшов попереднє випробовування та проводиться в однакових для всіх умовах, тривалість та характер якого зумовлені об'єктивними факторами, результати його піддаються кількісному та якісному оцінюванню та дають змогу встановити рівень сформованості мовленнєвих умінь говоріння за допомогою спеціальної шкали заздалегідь установлених критеріїв.

Як відомо, за структурою тест складається з двох частин: інформаційної та операційної. Інформаційна частина містить інструкцію та зразки правильного виконання завдань. Операційна – завдання чи запитання (items) [5, 189].

Тестове завдання є одиницею тесту, що передбачає певну вербальну чи невербальну реакцію, містить конкретне окреме завдання та вимагає його вирішення, тобто відповіді [2, 51].

Для перевірки сформованості вмінь в експресивному усному мовленні використовують такі типи тестових завдань, як читання вголос, відповідь на запитання, перекодування інформації, ранжирування інформації, короткий або докладний переказ, прийоми драматизації (рольова гра), керований діалог, інтерв'ю, співбесіда, усний коментар, виступ, дискусія, повідомлення, роздум, розв'язання проблемних завдань, звіт, опис, інструкції, порівняння малюнків, бесіда, усний переклад.

Нашим завданням є уточнення змісту цих завдань, їхній розподіл за видами говоріння (монологічним та діалогічним) та визначення форми й умов їхнього проведення.

Тестове завдання повинне містити комунікативну проблему, щоб стимулювати студента для її розв'язання, тобто спілкування.

Важливо усвідомити, що ми хочемо отримати від студента в ході виконання ним тес-

тового завдання (test performance). Насамперед це здатність (ability) говорити в заданій ситуації. Для цього вважаємо за доцільне пов'язати говоріння в реальних життєвих ситуаціях із говорінням, що зумовлене тестовою ситуацією, та інтерпретувати відповідь студента.

Вагомим є те, якою мірою ми можемо виявити здатність студента до мовленнєвої діяльності в реальному житті, контактуючи з носіями мови. Нам не цікаво знати, як добре студент зможе виконати наш тест, потрібно встановити рівень його здатності говорити поза межами тестової ситуації.

Тестові завдання, спрямовані на перевірку рівня сформованості мовленнєвої компетенції в говорінні, повинні відповідати таким вимогам:

- забезпечувати нас релевантною інформацією про рівень сформованості мовленнєвої компетенції в говорінні;
- кількість тестових завдань, що складатимуться студентами за один раз, залежить від виду тестового контролю;
- від тестованих повинна очікуватися усна відповідь, а не фізична реакція;
- формулювання тестових завдань повинно бути ясне, чітке, однозначне, легко зрозуміле, коротке, послідовне, а також відповідати рівню тесту, містити всю необхідну інформацію, не мати помилок;
- тестові завдання мають функціонувати незалежно одне від одного.

Застосування тестового контролю як надійного інструмента вимірювання рівня сформованості мовленнєвої компетенції майбутніх викладачів у говорінні англійською мовою є перспективним і необхідним, особливо в умовах кредитно-модульної системи. Тому, незважаючи на всі вимоги щодо тестового

контролю та недоліки, тестова перевірка має низку переваг порівняно з традиційними формами та методами, вона природно вмонтована у сучасні педагогічні концепції, дозволяє більш раціонально використовувати зворотний зв'язок зі студентами й визначати результати засвоєння матеріалу, зосередити увагу на прогалинах у знаннях та внести відповідні корективи. Однак потрібно мати перевірену надійну базу тестів, поєднувати їхнє використання з іншими методами контролю, серед існуючих автоматичних систем тестування вибрати таку, яка б максимально запобігала б угадуванню та зубрінню, виробити об'єктивні, чіткі критерії оцінювання, зрозумілі не тільки екзаменатору, а й студентів.

Список використаних джерел

1. Алексейчук І. С. Про технологію створення системи тестування / І. С. Алексейчук // Нові технології навчання : Науково-методичний збірник. – К. : НМЦВД, 2000. – С. 43–92.
2. Булах І. Є. Основи педагогічного оцінювання : Навчальний посібник / І. Є. Булах // Частина 1. – К., 2006. – С. 36–91.
3. Дорошенко Ю. Педагогічна діагностика та оцінювання результатів тестування / Ю. Дорошенко, П. Ротаєнко, Н. Семенюк // Завуч. – 2005. – № 20–21. – С. 56–60.
4. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти : вивчення, викладання, оцінювання : Пер. з англ. – К. : Ленвіт, 2003, – 261 с.
5. Колесникова І. Л. Англо-руський термінологічний справочник по методикі преподавания иностранных языков / І. Л. Колесникова, О. А. Долгина // СПб : Cambridge University press, Русско-Балтийский информационный центр БЛИЦ. – 2001. – 224 с.
6. Королева Т. А. О тестировании в интенсивном курсе иностранного языка (Франция) / Т. А. Королева // Обучение иностранным языкам в высшей школе: Методический сборник № 4/9. – М., 1969. – С. 128–139.
7. Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання): Проект / С. Ю. Ніколаєва, М. І. Соловей, Ю. В. Головач та ін. – К. : Британська Рада, 2014. – 245 с.
8. Fulcher G. Testing Second Language Speaking. – Longman, 2003. – 288 p.

M. M. SIDUN
Mukachevo

RAISING SPEECH COMPETENCE OF FUTURE ENGLISH TEACHERS BY MEANS OF TESTING

The article identified the general aspects of the development of testing methods for the formation speech competence of future teachers in speaking English. The author also highlighted signs of test, which distinguish it from non-test task. It was clarified the nature and the role of test control in credit-modular system, determined the factors that cause the complexity of the test control in speaking and formed basic requirements for development tests.

Key words: test, test control, language competence in speaking.

М. М. СИДУН
г. Мукачєво

ПОВЫШЕНИЕ УРОВНЯ РЕЧЕВОЙ КОМПЕТЕНЦИИ БУДУЩИХ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА СРЕДСТВАМИ ТЕСТИРОВАНИЯ

В статье определены общие аспекты разработки методики тестирования будущих преподавателей для формирования уровня речевой компетенции в говорении на английском языке. Автором также выделены признаки теста, отличающие его от нетестового задания. Выяснены сущность и роль тестового контроля в условиях кредитно-модульной системы, выделены факторы, обуславливающие осложнения тестового контроля говорения и сформулированы основные требования к разработке тестовых заданий.

Ключевые слова: тестирование, тестовый контроль, речевая компетенция в говорении.

Стаття надійшла до редколегії 13.02.2015

УДК 378.18

Л. Г. СУРА, О. Д. ШЕВЧУК

м. Северодонецк
suralarisa@gmail.com
ods1509@yandex.ru

ЦІННІСНЕ СВІТОВІДНОШЕННЯ МОЛОДІ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Формування ціннісного світовідношення молоді людини – складний, цілісний процес, зумовлений сполученням цілої низки соціальних, психологічних, педагогічних чинників, що потребує теоретичного осмислення та емпіричного вивчення. Авторами проведено вивчення ціннісних орієнтацій молоді та процесу формування її ціннісного світовідношення в нових соціально-історичних умовах серед студентів Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. Аналізуючи відповіді, можна констатувати наявність достатньо сформованої моральної культури студентів. Їхня естетична культура потребує пильної уваги з боку педагогів, подальшого дослідження та розвитку. Вища школа сьогодні є головною моральною підвалиною суспільства, вона повинна бути спрямована в майбутнє. Саме тому в сучасних умовах основним завданням повинно бути формування ціннісного світовідношення молоді.

Ключові слова: світовідношення, система цінностей молоді, педагогічна проблема.

На сучасному етапі система вищої освіти України перебуває в умовах реконструкції та пошуку свого місця в новому демократичному суспільстві нашої держави та світовому освітньому просторі. На початку ХХІ століття суттєво змінюються основні загальнолюдські цінності, інтенсифікується процес формування інформаційного суспільства.

Найбільш інтенсивний період формування ціннісних орієнтирів припадає на молоді роки, тобто саме на час проходження навчання. Саме в цей період відбувається дорослішання молоді людини та становлення її не тільки як підготовленого до здійснення професійної діяльності працівника, але і як члена громадянського суспільства та морально відповідальної особистості. Розбудова нової системи освіти, її докорінне реформування передбачають утвердження людини як най-

вищої соціальної цінності, повне розкриття її здібностей та задоволення її різноманітних освітніх потреб, забезпечення пріоритетності загальнолюдських цінностей, гармонії стосунків людини та навколишнього середовища, суспільства та природи.

Таким чином, перед системою освіти, у тому числі і вищою педагогічною, постає необхідність пошуку нових та модернізації існуючих підходів до організації та змісту освітнього та виховного процесів. Одним із перспективних у цьому сенсі, на наш погляд, є ціннісний підхід.

У системі духовних характеристик особистості одне із центральних місць займає світовідношення як індивідуалізований прояв властивостей, що характеризують її ставлення до життя як цінності, світу природи та світу людей [5, 1]. Світовідношення органічно